

УДК 727.1

О. М. Дячок

ДУХОВНИЙ ВИМІР АРХІТЕКТУРИ

Вирішальна роль емоцій у продуктивній діяльності людини доведена сучасною наукою. У разі нерозвинутих її духовних потреб і відсутнього почуття краси, у неї може виникнути емоція як результат потреби, породжена твором мистецтва, у тому числі й архітектури.

Середовище, архітектура, що нас оточує, глибоко проникає в наше щоденне життя, впливає на наші вчинки. Суб'єктивне усвідомлення цього впливу в нас досить поверхневе. Проте, архітектура відіграє важливу роль у процесі формування, збереження здоров'я людей, а також є великим агентом впливу.

Дія форм, кольорів, просторових конфігурацій, хоч і приглушена, але вона існує, створюючи глибинні якості людської істоти на рівні структур, що її формують. Ось чому свідомість про існування духовного виміру архітектури стає необхідністю.

Відповідальності архітектора за його вчинки робиться зараз справжній виклик. У чому суть цього виклику? Ми повинні дати відповідь на питання, чи можна створити форми, обрати кольори гармонійні з природою таким чином, щоб вони відповідали людині, її життю? Чи можна створити середовище, яке відповідало б одночасно вимогам фізичним і духовним?

Один з професорів Бозар (архітектурна школа в Парижі) говорив студентам, що можна запроектувати житло для молодого подружжя, яке буде змушене розлучитися через декілька місяців незгармонізованого взаємного проживання. Згодом він ознайомив студентів і з іншим прикладом. Це був розроблений професором проект дитячого садку при школі Рудольфа Штайнера в одному з паризьких районів. Проект переконливо показував, що можливо створити простір для людського життя, місце для праці, а також місце для культурного розвитку людини, які дозволяють їй найбільш адекватно влаштовуватися в середовищі, ідентифікуватися з простором. Цей простір буде сприяти створенню рівноваги в людських відносинах, культурі автентичного духовного життя так, що воно буде наповнювати своїм змістом щоденне життя [1].

Важливим для нормального функціонування будівель є вибір місцевості. Сьогодні в багатьох містах ця концепція може виявитися нереальною.

По мірі збільшення чисельності населення і росту міст, а також через матеріалістичний підхід до людини, ритуал вибору місця для будівництва був забутий. При дефіциті земельної площі та в погоні за більш "економне" використання комунікацій почали будувати в будь-яких місцях, включаючи урвища, які здавна рахувались нашими предками непридатними для будівництва. Результати не забарились: появились будинки і цілі ділянки вулиць, де люди із покоління в покоління помирали без видимих причин від раку, лейкемії, розсіяного склерозу тощо.

Здавна люди різних країн світу велику увагу приділяли вибору місця для будівництва житла, храмів, культових будівель, шкіл. Про шкідливий вплив "гиблих місць" на здоров'я людей було відомо з давніх давен.

Красиві згини вулиць середньовічних міст зовсім не випадкові. Інфрачервоні фотографії Ренгзбургу переконливо довели, що вулиці прокладені вздовж підземних водотоків таким чином, що основи домів їх не переступають. Прийнято вважати, що випромінення глибин землі, доповнене іонізацією при проході через водотоки з їх тертям мають шкідливий вплив на людей. Підземні потоки і течії визначались дозошукуванням перед початком будівництва.

Сучасні вчені аномально активні ділянки земної кори, які генерують енергоінформаційні поля руйнуючої (патогенної) дії на біологічні об'єкти (рослини, тварин, людей), а також на деякі об'єкти неживої природи (корозія металів тощо), називають геопатогенними зонами (ГПЗ) [2].

Починаючи з 50-х років ХХ століття до дослідження ГПЗ підключились спеціалісти різних напрямків — медики, біологи, геологи, геофізики, фізики та ін. Вони виявили, що енергоінформаційний вплив над ГПЗ розповсюджується вертикально вгору у рамках її границі до рівня іоносфери і літосфери Землі. Його неможли-

во нейтралізувати, можливо тільки уникнути. Установлено, що небезпечна не стільки величина (інтенсивність) випромінення, скільки інформація про необоротні процеси, що проходять в ГПЗ і яку сприймає організм, тобто їх роль є не енергетичною, а інформаційною.

Як видно, відсутність геопатогенних зон є важливим фактором при виборі ділянки під забудову.

Другою важливою вимогою до будівель є “артистичність” архітектури. Мистецька форма і гостинний характер — так визначають критерії оцінки архітектури група вчених, які вели пошук форм, пристосованих до духовних потреб людини.

Повторення цілком звичайне в будівництві. Якщо повторяти і предмети, і інтервали між ними, сам собою виникає ритм. Якщо ні предмети, ні проміжки не змінюються, ритм стає мертвим і відштовхуючим. Ритм, який існує без метаморфоз, заглушає душу, подавляє властивість індивідуальної оцінки.

Саме тому не випадково у всі часи армії марширують під барабанний бій. Якщо ми повторюємо одну й ту ж форму віконного отвору без якихось модуляцій, то ігноруємо різноманітність процесів усередині споруди. Звичайно, було б дивно надавати кожному вікну індивідуальну форму заради самої форми, але ще більш дивно надавати їм одноманітність заради одноманітності або нав'язувати фасаду деякий абстрактний рапорт.

Проблема заключається не в самому ритмі чи нерегулярності як таких. Проблема в протистоянні безжиттєвих і животворчих форм та просторів. Тому для архітектора важливо знайти мову форм, яка відповідає людським потребам, а значить і духовним.

Форма впливає на нас незалежно від того, розглядаємо ми її свідомо, чи ні. Незначні модифікації форми полегшують переміщення погляду і руки від однієї форми до другої, і суттєво міняють характер наших реакцій на ті чи інші речі. За столом з гострими як ніж краями сидіти гірше, ніж за таким, у якого згладжені стільниці, але сумарний ефект заключається не тільки приємністю. Потoki енергії виникають на границі розподілу двох середовищ. Так, кут стола чи будинку формує потік, який може пробити слабке біополе людини, якщо сидіти навпроти кута столу чи довго знаходитись біля кута будинку. Внутрішня сторона прямого кута, навпаки, поглинає енергію, що також негативно впливає на людський організм. Це підтверджують експериментальні дослідження біоенергетиків та біологів [3].

Виключно з практичних міркувань зручності монтажу чи складування, ми звертаємось до прямої лінії і її побічному продукту — прямокутної форми. Але це не ті форми, які ми знаходимо в тілі людини, в її русі чи будь-де в природі. Хоча закони геометрії лежать в основі будови форм живої природи, прямокутних живих істот не існує.

Нема нічого контрастнішого світові природних форм, ніж форми, утворені зустріччю прямих під прямим кутом. Вода, яка стікає по резервуарах по прямій у каналі або трубі, має послаблену здатність до підтримання життя. У такій воді не живе нічого. На противагу — гірський струмок, який здатний очиститись від біологічних забруднень протягом невеликого відрізка шляху. В ньому є животворна сила криволінійності та ритмічності руху.

Прямокутні форми утворюють клас форм зручних для машин. Зовсім не ви-

падково, що світ, сформований із одних прямокутників представляє собою пустелю для душі.

Крістофер Дей, архітектор, який займався проблемами середовища для духовних потреб людини писав, що прямокутні приміщення з прямокутними вікнами і дверима, жорсткими гладкими поверхнями не можуть набути якості місця для життя мешканців, залишаючись вмістилищем тіл. Коли знаходишся у таких приміщеннях, не можна звільнитись від незручності, від почуття безжиттєвості і навіть клаустрофобії [4].

Попри все, прямокутні форми складають головну лінію розвитку європейської архітектури протягом тисячі років. Однак, раніше вони були не ідеальними прямокутниками в плані, тоді як форми покриття, в значній мірі, пом'якшували форму цілого, як і орнаментация, малюнки, обрамлення камінів, заглиблення стежків, еркери тощо.

Сьогодні прямокутники і їх поверхні та лінії стали і твердіші, і геометрично правильніші. Вільні криві життєздатні, але лише зачаровують, відволікають від справ і турбот, їм у протилежність прямі лінії організації, але вони висмоктують життя. Здорове людське існування міститься десь між обома крайностями.

Отже, ми можемо визначити залежність емоційного і фізичного сприймання архітектурного середовища від місця і форми, які в одному випадку можуть бути животворними, в інших — безжиттєвими. Ми розглянули лише невеликий відсоток агентів впливу. Важливим є визначення залежності форми приміщень від віку і форми занять, впливу кольору на людей, визначення рівнів шумів і впливу внутрішнього, інтер'єрного забруднення, утримання балансу між архітектурною концепцією і життям, що змінюється через трансформацію або простір для змін тощо. Для більш детального огляду потрібні нові дослідження.

Зрозуміло лише одне, архітектура повинна ставити за мету віднайти виразність, нову мову, щоб природа знаходила в будівлі друге життя, примирити людину з її середовищем.

ЛІТЕРАТУРА

1. Середюк І. І., Дячок О. М. Архітектура як форма для втілення // Праці наукової конференції "Проектування нових типів навчальних закладів". — Тернопіль: АБНПВ Корпорація "Терно-КОРС", 1997. — С. 30-45.
2. Баласанян С. Ю. Динамическая геоэлектроника. — Новосибирск: Наука, 1990. — 232 с.
3. Павловец И. Н. Биоэнергия и патогенные зоны в жизни человека. — К., 1994. — 125 с.
4. Кристофер Д. Места, где обитает душа (архитектура и среда как лечебное средство). — М.: МП "Ладыя", 1994. — 280 с.